

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1896.

Andra Kammaren.

N:o 11.

Onsdagen den 26 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Dervid föredrogs till en början lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag. *Ang. utarbetande af en arrendelag.*

I berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 70, hade herrar *Anders Olsson* i Ornakärr, *Jöns Andersson* i Öhrstorp, *P. Truedsson*, *A. G. Jönsson* i Mårarp, *Hugo Hammarskjöld* och *A. G. Gyllensvärd* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, under hvilka vilkor arrendator, som med jordegare träffat skriftligt arrendeafstal, tillförsäkras rätt till ersättning för verkställda förbättringar, och på hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendator och jordegare jemväl i öfrigt må på ett betryggande sätt ordnas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *von Krusenstjerna*, *Folke Andersson*, *Bruzelius*, *Petersson* i Brystorp och *Redelius*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Ordet begärdes af

Herr *Redelius*, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Enligt underrättelse från Första Kammaren lärer densamma hafva under förmiddagens plenum med 57 röster mot 50 godkänt utskottets föreliggande betänkande. I följd deraf har frågan om en skrifvelse angående utarbetande af en arrendelag förfallit för denna riksdag. Under sådana förhållanden anser jag för min ringa del icke behöfligt eller lämpligt att upptaga kammarens tid med något längre anförande, utan jag skall inskränka mig till att i korthet yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till motionen,

Ang. utarbete
tande af en
arrendelag.

(Forts.)

och hemställer alltså, att kammaren måtte i år fatta samma beslut som i fjol och ett par föregående år, d. v. s. uttala sig till förmån för en dylik skrifvelse för att på sådant sätt bringa frågan några steg framåt. Man kan icke underlåta att finna, att frågan vunnit terräng, då en så pass stor minoritet finnes i Första Kammaren för åstadkommande af en arrendelag.

Men för att likväl anföra något skäl för mitt yrkande, ber jag att i en enda punkt få motsäga utskottet i dess motivering. Såsom herrarne behagade finna, stöder utskottet sitt afstyrkande hufvudsakligen på hvad som säges på sid. 7 nedtill, nemligen att utskottet icke ville vara med om »ett lagstadgande, hvorigenom, oberoende af vexlande förhållanden, arrendator tillerkändes ovilkorlig rätt till sådan ersättning — — —» Jag ber att gent emot detta påstående få säga, att motionären icke begärt något dylikt. Det är ju uppenbarligen något helt annat att *med* vilkor föreslå någonting än att begära att få det *utan* vilkor. Då motionären endast begärt, att det skulle tillerkännas arrendator ersättning under vissa vilkor, så är det ju tydligt, att om vi hade en sådan lag som den begärda, och en arrendator begärde ersättning, så blefve den första frågan: föreligger i detta fall någon omständighet, som kan gifva skäl för ett sådant beslut att tillerkänna arrendatorn någon ersättning, och om han skall hafva någon ersättning, på hvilka vilkor skall han erhålla den? Det är ju ingen fara att gå in på en lag, som bestämmer ersättningen efter rättvisa och billighet i förhållandet mellan arrendator och egare.

Jag vill för ögonblicket icke upptaga tiden med mera, utan anhåller helt kort om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Vidare anfördes icke. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

§ 2.

Rör. ändrade
bestämmelser i
fråga om styr-
kande af hinderslöshet för
ingående af
äktenskap.

Till behandling förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande styrkande af hinderslöshet för ingående af äktenskap.

I motion n:o 33 inom Andra Kammaren hade herr *S. M. Olsson* i Sörnäs föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder, som kunde erfordras för vinnande af förenkling i de uti förevarande afeende nu gällande bestämmelser; men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Högstedt från Helsingborg: Enligt mitt förmenande har motionären för Riksdagen framlagt en behjertansvärd sak, då han

framburit detta förslag om ändrade bestämmelser för styrkande af hinderslöshet för äktenskaps ingående af dem, hvilka en längre eller kortare tid vistats på utrikes ort. Det är väl sant, att lagstiftningen bör så mycket som möjligt söka förekomma äktenskaps ingående af sådana personer, hvilka å andra orter äro bundna af förhållanden, som utgöra hinder derför. Men å andra sidan bör lagstiftningen taga hänsyn till förändrade tidsförhållanden och icke ställa så stora fordringar på dem, som vistats å utrikes ort och återkomma samt begära lysning till äktenskap, att det tillämnade äktenskapet derigenom rent af tillintetgöres. I kuststäderna särskildt, hvilka hafva en liflig förbindelse med utlandet, får man icke sällan bevittna, hvilka ledsamheter gällande lagbestämmelser i detta fall kunna vålla, dylika ledsamheter, som af motionären framhållas. På en person, som med flyttningsbetyget på fickan vistats t. ex. 3 veckor eller en månad i Danmark, ställer lagen lika stora fordringar som på den, hvilken uppehållit sig 10 år i Amerika. Han skall antingen vänta med sitt äktenskaps ingående ett helt år efter det hans förehafvande blifvit kungjördt i Post- och Inrikes-tidningar eller ock skall han skaffa sig borgen.

Synes icke detta något egendomligt? Och i de flesta fall sker i sjelfva verket det, som motionären föreslår och som vi se å sid. 10 af utskottets utlåtande, att det nemligen i ifrågavarande fall skulle anses tillräckligt, att sökanden vid uttagande af lysning afgåfve en muntlig eller skriftlig försäkran, att han är fri från hvarje sådan förbindelse, som kan lägga hinder i vägen för det tilltänkta äktenskapet. Det tillgår nu vanligen så, att den, som vistats å utrikes ort och vill i Sverige ingå äktenskap, vidtalar ett par personer att lemna den lagstadgade borgen, och dessa personer lemna denna borgen på den sökandes blotta ord och försäkran, att han är till äktenskap ledig, ofta äfven om de icke hafva den ringaste kunskap om hans görande och låtande på utrikes botten. Vore det då icke bättre och ärligare, att, såsom i motionen föreslås, sökanden sjelf skriftligen eller muntligen inför pastor afgåfve denna försäkran? Straffbestämmelserna för tvegifte eller andra olagligheter vid äktenskaps ingående stode ju i alla fall kvar. Och då motionären endast begärt en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en förenkling af ifrågavarande lagbestämmelser, tror jag, att jag skulle varit mest tillfredsställd med, att utskottet tillstyrkt bifall till motionen. Men då ingen reservant anmält sig, så skall jag, herr talman, icke i detta ärende göra något yrkande.

Herr Olsson i Sörnäs: Herr talman! Naturligtvis kan det icke falla mig in att göra något yrkande, sedan Första Kammaren afslagit motionen, utan frågan får väl för denna gång falla. Jag vill endast uttala såsom ett önskemål, för den händelse motionen skulle återkomma, att man inom lagutskottet ville vara något mera

Rör. ändrade bestämmelser i fråga om styrkande af hinderslöshet för ingående af äktenskap.

(Forts.)

Rör. ändrade bestämmelser i fråga om styrkande af hinderslöshet för ingående af äktenskap.

tillmötesgående. Utskottet har ju erkänt motionens syfte såsom godt och medgifvit, att motionären haft skäl för sin framställning. Men utskottet har framdragit åtskilliga skäl, hvarför det ej kunde tillstyrka bifall till densamma. Det torde dock finnas åtskilligt i de nu gällande lagbestämmelserna, som behöfver ändras, särskildt i de nu gällande föreskrifterna om borgen. Hvad skulle det t. ex. vara för straffpåföljd, om en person, som gått i borgen, vore en dålig människa eller som intygat hvad som icke vore riktigt? Det är något, som jag åtminstone icke kan svara på. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att de nu gällande lagbestämmelserna uti berörda fråga äro högst olämpliga. Och hade varit mig synnerligen kärt, om utskottet hade bifallit min motion.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 3.

Ang. höjning af anslaget till kommerskollegium.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts under riksstatsens sjette hufvudtitel gjorda framställning angående höjning af anslaget till kommerskollegium.

I den till Riksdagen den 16 januari innevarande år aflättna proposition angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t i punkt 1:o under sjette hufvudtiteln föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att i den för kommerskollegium fastställda staten uppfördes aflöningar för ytterligare en byråchef och två aktuarier samt en vaktmästare med samma aflöningsförmåner, som gälde för de i den fastställda staten med enahanda benämningar redan upptagne tjänstemän och betjente; samt att dessutom i staten ej mindre uppfördes för »agenter, korrespondenter, sakkunnige och andra dylika biträden» ett belopp å 12,000 kronor än äfven anslaget »till juridiskt biträde, amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.» förhöjdes med 8,000 kronor, eller till 25 500 kr.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, måtte å extra stat för år 1897 anvisa 16,200 kronor, deraf 6,200 kronor till utarbetande af näringsstatistik inom kommerskollegium och 10,000 kronor för anställande af arbetsstatistiska undersökningar.

Häremot hade reservationer anmälts af herr *Ivar Månsson* och herr *Nils Petersson* i Runtorp.

Ordet begärdes af

Herr Petersson i Runtorp, som yttrade: Herr grefve och talman! Mine herrar! Då jag låtit anteckna mig såsom reservant i denna fråga, torde det vara en skyldighet för mig att tillkännagifva, hvad jag egentligen menat med min reservation; då jag endast låtit anteckna mitt namn såsom reservant, så är det icke för mycket begärtdt. Men jag vill så godt först som sist bekänna, att det är mycket svårt att lämna någon redogörelse alls därför. Ty den, som läser den kongl. proposition, som behandlar denna fråga — den är mycket vidlyftig och upptager icke mindre än 49 sidor — torde kanske råka ut för detsamma som jag, eller att när jag läst igenom propositionen, så visste jag icke hvad jag ville. Och när det sedan några dagar resonerats i afdelningen om denna sak, blef det ändå värre — och icke blef det bättre, när man sedan i statsutskottet en hel förmiddag fick höra talas om denna sak. Med ett ord sagdt: jag är hvarken belåten med den kongl. propositionen eller statsutskottets förslag i denna fråga.

Jag kan icke vara med om den kongl. propositionen af det skäl, att man, såsom det synes af betänkandet, vill höja anslaget till kommerskollegium. Kommerskollegium har, som man vet, så nyligen blifvit omorganiseradt och fått nya tjenstemän, som just skulle taga i verk med utarbetande af den statistik, som nu är i fråga. För resten har det visat sig, att det behöfves ingen förhöjning för det verket. Ty der kunna de arbeta härmed lika bra ändå: de behöfva bara gå till Kongl. Maj:t och säga, att de behöfva så och så mycket förstärkta arbetskrafter, och så få de det. De kunna ju fortfara att gå på på det sättet, och då är det icke nödvändigt, att vi höja anslaget. Om vi bifalla Kongl. Maj:ts proposition, så hafva vi tillsatt nya tjenstemän med ty åtföljande löner, tjenstgöringspenningar, ålderstillägg, pensioner o. s. v.; men, då man så nyligen börjat arbeta på denna statistik, så borde man först fortfara litet dermed, på det att man må få klart för sig, hvilka tjenstemän i kommerskollegium behöfva blifva ständiga. Detta är ett skäl, hvarför jag icke kan vara med på den kongl. propositionen.

Detta är hvad som angår näringsstatistiken, men det förut-sattes också, att vi skola hafva en arbetsstatistik. Då det emel-tertid blef tal om den saken, så tycktes det mig, som om de, hvilka ifrigt talade för en sådan arbetsstatistik, hvarken visste, hvad man skulle göra eller huru det skulle göras. Hvad man skulle göra, kunde man väl dock komma till rätta med, då man fick läsa igenom den kongl. propositionen ett slag till, men det var så många och svåra punkter, som det ålåg arbetsstatisti-ken att utreda, att man icke kunde komma någon väg med den, i synnerhet då det blef fråga om huru arbetet skulle göras.

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.
(Forts.)

Hvad utskottet föreslagit är icke afdelningens förslag, utan, om jag så får säga, ett sammanjemkningsförslag, och dock blef man icke fort öfverens om det, ty då det blef fråga om huru man skulle göra med denna arbetsstatistik, så mötte så många och stora svårigheter, att man fruktade, att icke någonting kunde göras.

Jag tycker verkligen, att vi redan äro så välsignade med statistik, att vi kunna vara nöjda med det för närvarande och låta kommerskollegium arbeta med hvad det har. Resultatet af mitt resonemang blir därför ett yrkande på afslag på hela tutten, både Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Häruti instämde herr Petersson i Boestad.

Vidare anförde:

Herr von Friesen: Ja, det kan nog vara rätt, som den föregående ärade talaren, sjelf ledamot af statsutskottet, har sagt, nemligen dels att det icke är godt att i denna fråga komma till klarhet om hvad som bör göras och huru det bör göras, och dels att det kostat mycket arbete, innan man i statsutskottet kommit till det resultat, som nu föreligger för kammaren.

Hvad den första anmärkningen beträffar, så är det just för att ändtligen kunna vinna en sådan klarhet, som det af utskottet framställda förslaget blifvit affattadt *så*, som det har blifvit affattadt. Man väntar sig icke, att på den vanliga vägen, om jag så får säga, det skall blifva möjligt att här, då det gäller en för vårt land ny statistik, erhålla en tillfredsställande utredning, utan man har trott, att härför måste vidtagas precis samma åtgärder, som skulle vidtagas af hvarje enskild person, hvilken i en oklar fråga, som för honom vore af största vikt, ville erhålla klarhet. Man har nemligen trott, att om försök verkställes, innan något bestämdt fastsloges, så skulle man erhålla en fast botten att stå på och nödig ledning vid frågans fortsatta behandling. Det är således för att möjliggöra *försök* med arbetsstatistiken, som detta förslag från utskottet framkommit. Detta hvad beträffar arbetsstatistiken.

Hvad åter näringsstatistiken angår, så innebär förslaget i denna del, såsom den föregående talaren nämnde, en eftergift, som blifvit gjord, på det att man skulle komma till enhet. Det är nog å ena sidan sant, att erforderliga belopp kunna af Kongl. Maj:t anslås af tillgängliga medel, men å andra sidan har det yrkats, att här ovilkorligen skulle tillsättas ordinarie platser eller åtminstone en ordinarie plats i kommerskollegium, för att näringsstatistikens förbättring och utveckling skulle komma till stånd. Nu har man här gått en medelväg. Man har icke velat tillsätta någon ordinarie plats, men man har ansett, att de medel, som behövas, böra af Riksdagen beviljas, ehuru på extra stat.

På detta sätt har man kommit till det föreliggande resultatet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag har icke heller i likhet med den förste talaren kunnat vara med om detta utskottets förslag.

Hvad beträffar det ifrågasatta anslaget till kommerskollegium i och för näringsstatistiken, så är jag af samma mening som han, eller att, om sådant anses nödigt, Kongl. Maj:t icke lär sakna medel till sitt förfogande för att verkställa och sätta i scen hvad som behöfs på detta område, och då kommerskollegium så nyligen som 1891 är regleradt, så synes mig icke vara skäl att nu fastställa ytterligare stat för nya tjänstemän. Denna fråga är dock i alla fall för mig, om jag så får säga, icke så farlig, då jag nemligen här ser hvad frågan gäller och ser en gräns för densamma. Det gäller 6,200 kronor, det se vi, det veta vi, och det är sålunda icke så farligt som den andra frågan om arbetsstatistiken.

(Forts.)

Det är visserligen sant, att den kongl. propositionen har tillkommit på grund af en Riksdagens skrivelse. Kongl. Maj:t har sålunda från Riksdagen fått uppmaning att vidtaga åtgärder i frågan och framkomma med en proposition, och då må man icke förundra sig öfver att Kongl. Maj:t har gjort så. Men det synes mig, som om Riksdagen, då den aflät sin skrivelse, varit i någon mån oviss om denna sak, och som om man egentligen velat hafva en utredning om huru det skulle slå ut. Denna utredning hafva vi, så vidt jag kunnat se, nu fått i den kongl. propositionen, och det får jag säga, att jag redan var emot denna skrivelse, då den afgick, emedan jag fruktade dess räckvidd, men ännu mera förskrämd har jag blifvit, sedan jag fått se den kongl. propositionen. Ty om herrarne hafva besvärat sig med att genomläsa den och sett hvad det skall blifva af detta och hvad meningen är, så tror jag, att man skall tänka sig för mer än en gång, innan man vågar sig på detta. Det är så ofantligt många saker, som det är fråga om; de olika punkter, som uppräknas, börja med *a* och sluta med *p*; de äro 15 eller 16 till antalet och afse så många olika frågor, att man verkligen efter *min* uppfattning har skäl att tänka sig före, innan man ger sig in på något dylikt.

Utskottet har icke heller vågat sig på detta förslag, utan har gått en annan väg. Utskottet säger: vi vilja taga fatt i en enda näringsgren eller industri och låta uppgöra en statistik öfver den, och därför vilja vi gifva 10,000 kronor. Men, mino herrar, hvad är det egentligen för glädje att få statistik blott för en enda industri? Skall det blifva något helt af det, så måste alla näringar, som här äro uppräknade, samt alla förhållanden i fråga om bostäder, lefnadsvilkor, födans beskaffenhet och allit dylikt i oänd-

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.
(Forts.)*

lighet komma in i denna statistik, och hvad skall icke detta fordra för en ofantlig apparat af tjenstemän och byråer! Jag hade trott, att denna sak ännu så länge åtminstone här i vårt land skulle få hvila, ty det är så himmelsvidt åtskilda förhållanden hos oss och i de länder, hufvudsakligen England och Amerika, der de hafva en sådan statistik, att jag tror, att vi ännu icke behöfva detta.

Vidare ber jag att få påpeka hvad som svårigen skall kunna af någon förnekas, nemligen att arbetarnes förhållanden i så väsentlig grad förbättrats och för hvarje dag förbättras, så att jag tror, att utan någon sådan åtgärd dessa förhållanden lyckligtvis skola utveckla sig i god riktning och i de rätta spåren.

Jag tror, mine herrar, att vi göra våra arbetare mycket större tjenst med att förbättra deras ställning genom andra åtgärder än genom att på detta sätt tillskapa förhållanden, som efter mitt begrepp icke egentligen medföra någon nytta. Om vi tänka oss, huru detta arbete skall bedrivas genom utskickade personer, som skola granska förhållandena och inlemna rapporter derom, är det alldeles klart, att det skall kosta oerhördt med penningar. Och det är väl fråga om, huruvida man icke sedan får skicka ut personer efter dem för att undersöka, om de talat sanning och uppgifvit verkliga förhållandet. Jag är sannerligen förskrämd för något dylikt och är öfvertygad, att, om vi börja med detta, om Riksdagen tager ett första steg i denna riktning, det blir så, att vi måste följa och följa med, hvar det än bär. Ty ha vi börjat en gång, blir det nog svårt att sluta. Jag för min del skulle lika gärna sett, att Kongl. Maj:ts proposition bifallits. Ty då hade man åtminstone vetat, hvarthän det skulle bära, att det vore fråga om 27,000 kronor, och att Kongl. Maj:t fått denna summa att röra sig med. Men nu skola vi bevilja 10,000 kronor till ett försök angående en näring, och sedan skola vi fortsätta — hvar skall det sluta? Jag ser icke behofvet af något sådant och har därför ej kunnat vara med derom. Ty, mine herrar, vi skola ej glömma, att vi redan nu hafva resurser i denna väg. Först och främst hafva vi arbetarne sjelfva, som nog förstå att bära fram sina förhållanden, som kunna göra det på så ofantligt många sätt och verkligen också göra det. Jag tror ej vi kunna förneka — om vi vilja vara sanningsenliga — att de båda hafva resurser att göra sina önskingar och behof kända och ej heller försumma att begagna sig deraf, något som ju är bra och ingalunda att beklaga. Vidare hafva vi våra yrkesinspektörer, som skola tala om, hurudana förhållanden äro för arbetarne — för att nu ej nämna våra helsovårdsnämnder och sundhetsnämnder och andra, som i det hänseendet äro skyldiga att hafva tillsyn. Som sagdt, jag tror, att förhållandena hos oss ej äro likartade med hvad i Amerika, England eller Tyskland eger rum. Derfor kunna vi vänta någon tid och se, huru resultatet blir i dessa länder i detta afseende, och huru pass stor tillfredsställelse försöket der kan fram-

kalla. Slår det ej bättre ut med detta än t. ex. med deras arbetareförsäkringar, med afseende å hvilka de nu slå på reträtt i ganska stor skala, tror jag det vore skäl för oss att dröja något med denna sak.

Jag tror således, att vi böra vänta och se, huru dylika försök slå ut i andra länder, och tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag på såväl utskottets hemställan som den kongl. propositionen.

Herr Bergström: Herr talman! Då jag begärt ordet, har det i första hand skett för att uttala ett par önskemål med afseende å det första försök att få till stånd en svensk arbetsstatistik, som här föreligger. Vid valet af utgångspunkt och grundplan för ett dylikt arbete kan man gå två olika vägar. Uti Amerika och England har man gått den vägen, att man har utvalt ett visst socialt spörsmål och genomfört en undersökning rörande det. Sedan har man gått öfver till ett annat socialt spörsmål, o. s. v. Så har man i Amerika vid arbetet i de arbetsstatistiska byråerna börjat med frågan om arbetstiden, i England återigen med frågan om arbetslönen; man hade der gjort tidigare undersökningar under hela detta århundrade rörande arbetstiden. I Tyskland åter har man gått en annan väg. Man har der gifvit sig in på en näringsgren i sänder och sökt klargöra förhållandet inom denna näringsgren.

Det första af dessa sätt skulle jag vilja beteckna som ett mera praktiskt sätt — det, som användes i England och Amerika; det andra som ett mera högteoretiskt — det, som användes i Tyskland. Uti det förra fallet har man alltid haft en viss kärna att hålla sig till vid sin framställning, nemligen detta hufvudspörsmål, en kärna, hvilken naturligtvis icke uteslutit, att man gjort en hel del utvecklingar, för att för sig klargöra åtskilliga förhållanden, som dermed egt sammanhang. I senare fallet åter har man försökt gifva en fullt uttömmande bild af ställningen inom den eller den näringsgrenen, och denna bild har då kommit att innehålla en sådan mängd detaljer, att man till sist kunnat formligen drunkna deri. Det är dessa monografier, som arbetsstatistiken i Tyskland utarbetat rörande den ena eller andra näringsgrenen.

Det förefaller mig, som om statsutskottet här i sitt betänkande, i den anvisning det genom detsamma gifvit Kongl. Maj:t, velat ansluta sig i viss mån till den tyska, mera teoretiska riktningen. Statsutskottet säger nemligen, att detta försök med arbetsstatistiska undersökningar bör ske inom något begränsadt område, på så sätt, att ett uppdrag lemnas åt någon person att anställa dylika undersökningar för någon viss, mera betydande näringsgren i vårt land. Emellertid har utskottet längre fram i betänkandet, sid. 16, framhållit, att det särskildt borde tagas i betraktande, hvilka områden, såsom väsentliga och grundläggande, i främsta rummet

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

böra göras till föremål för undersökning. Jag förutsätter, att då utskottet äfven här begagnar ordet »områden», vill utskottet hafva sagt, att man bör taga i betraktande, hvilka speciella *spörsmål* man särskildt bör lägga vikt vid, då man gör en undersökning rörande denna nu ifrågasatta näringsgren.

Jag tillåter mig då att uttala det önskemålet, att man må söka lägga sig vinn om att här vid lag framhålla några erkänt väsentliga, sociala spörsmål, så att man verkligen kan komma till ett resultat, som blir af praktiskt värde. Denna kammare har vid två föregående riksdagar uttalat sig för, att en utredning skulle ske i fråga om i hvad mån åtgärder borde vidtagas till ordnande af förhållandena mellan arbetare och arbetsgifvare med hänsyn till reglering af arbetstiden i helsofarliga yrken. Det synes mig, som om detta område just vore ett lämpligt område för denna första undersökning, och jag skulle därför vilja förorda, att denna undersökning komme att förläggas till någon eller några dylika helsofarliga näringar. Ty ordet »näringsgren» torde i detta fall få tagas så pass vidtomfattande, att det kan inbegripa flera närslägtade yrken eller näringar.

Det andra önskemålet, som jag skulle vilja uttala, hänför sig ock till ett yttrande i statsutskottets betänkande. Statsutskottet säger nemligen, att planen för dessa arbeten borde underkastas granskning af sakkunnige män. Jag tillåter mig i det fallet uttala det önskemål, att, vid tillkallande af sakkunnige män, man måtte se till, att det antal af desse sakkunnige, som kan utgöras af arbetsgifvare, kommer att motsvaras af lika många arbetare eller representanter för arbetsklassen, och det redan vid uppgörande af planläggningen för dessa arbeten. I detta afseende hafva vi särskildt goda förebilder från de länder, som arbetat på detta område, t. ex. från England, der det grundläggande arbetet på detta område just utfördes af en person, som man hemtade direkt, kan man säga, ur arbetsklassen. Den, som i England fick börja förarbetet till den nuvarande engelska arbetsstatistiken, var en sekreterare i en af de stora engelska arbetarefackföreningarna, en man, som i flera år sysslat med deras arbetsförhållanden och visat sig särskildt duglig och skicklig härtill, och som sedermera ock i regeringens tjänst ådagalagt en ofantligt stor duglighet på sitt område. Äfven i Tyskland drager man sig icke tillbaka för att taga arbetare uti detta arbetes tjänst, likaväl som arbetsgifvare. Jag kan erinra om att det särskildt är föreskrifvet, att den tyska kommissionen för arbetsstatistik, i hvilken kommission för öfrigt den tyska riksdagen utser halfva antalet medlemmar, eger att till sina öfverläggningar inkalla arbetare och arbetsgifvare i lika antal, som det heter.

Efter uttalandet af dessa önskemål, skall jag tillåta mig att med ett par ord vidröra hvad som här blifvit yttradt af reservanterna vid statsutskottets betänkande. Den reservant, som först

hade ordet, talade egentligen om en del svårigheter, som han haft att utstå vid den förberedande behandlingen af detta ärende, svårigheter, som han väl får göra upp med Kongl. Maj:t, med afdelningen i statsutskottet och slutligen med statsutskottets samtliga ledamöter. Den andre reservanten, den ärade representanten för Onsjö härad, har här sagt, att detta vore en ofantligt farlig fråga. Det har han åtminstone sagt indirekt. Han har sagt, att den är gränslös, att den tyder på utgifter utan gräns. Ja, detsamma har den ärade representanten sagt för sju år tillbaka, då Andra Kamraren hade att öfverlägga om lagen angående skydd mot yrkesfara och den tillärnade yrkesinspektionen. Då stälde han ock i utsigt, att den svenska staten skulle komma att betungas med utgifter utan gräns. Jag tror icke, att erfarenheten har besannat hans ord i detta afseende, och jag tror knappast, att den kommer att besanna hans ord i dag heller. Emellertid, medan jag har ordet, skall jag bedja att få erinra den ärade representanten för Onsjö härad om en annan sak. Då lagen angående skydd mot yrkesfara behandlades här 1889, var det visserligen med åtskillig tvekan, som representanten för Onsjö härad uttalade sig för den lagens bestämmelser i öfrigt, men bestämdt uppträdde han mot yrkesinspektionen. När vi sedan hade kommit fyra år fram i tiden, till 1893, och man här hade att öfverlägga om arbetsstatistik, och då den riksdagsskrifvelse kom till stånd, som utgör utgångspunkten för den kongl. propositionen i detta ämne, då hade representanten på Malmöhus läns bank fått en helt annan uppfattning af yrkesinspektörerna, hvilka han några år förut varnat för. Han gaf dem då till och med det stora erkännande, att han skulle vilja, att dessa skulle sköta hela denna arbetsstatistik och tillförse oss hvad vi kunde behöfva på det området. Detsamma har han för öfrigt upprepat i dag. Jag tänker mig, att om vi nu göra denna lilla första början till en svensk arbetsstatistik, skall det måhända icke gå så lång tid om, innan representanten för Onsjö härad är färdig att gifva denna arbetsstatistik samma erkännande, som han, efter en tid, gifvit yrkesinspektörerna.

Från detta samma håll anmärktes nu i dag, att våra arbetareförhållanden hafva förbättrats, och att de förbättras för hvarje dag. så att vi ingen arbetsstatistik behöfva, utan böra genom andra åtgärder söka förbättra hvad som möjligen ytterligare behöfver förbättras. Ja, det der låter ofantligt bra. Men det är en hel mängd medlemmar af Riksdagen, som, när en social fråga är uppe i debatt, säga något helt annat. De säga då: »Ja, det kunna vi naturligtvis icke gå med på, därför att vi sakna arbetsstatistik; men blott vi få en arbetsstatistik, skola vi kunna göra någonting.» Det har verkligen varit på väg att blifva ett sannskyldigt »de obotfärdigas förhinder» på senare tiden, detta, att vi icke fått se något af denna 1893 begärda arbetsstatistik. Detta förhinder har man hänvisat till, så ofta en social fråga varit före.

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.
(Forts.)

Jag tror för min del, att, i betraktande af de mycket mera gränslösa utgifter, som säkerligen statsutskottets medlemmar hafva att vid årets riksdag syssla med på åtskilliga andra områden, de mycket väl skulle kunna allesammans gå med på att gifva dessa 10,000 kronor till ett första försök till en svensk arbetsstatistik, och det är i enlighet med denna min mening, som jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Med herr Bergström förenade sig herrar *Aulin, Fjällbäck, Wavrinsky, Svensson* och *Gustaf Ericsson*, båda från Stockholm, *Berg, Styrlander, Hahn, Thor* och *L. Eriksson* i Bäck.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Det är ju gifvet, att hvarje ledamot af Riksdagen alltid bör hafva sin åsigt obunden och fri och handla efter som hans egen uppfattning leder honom, och att således strängt taget icke det förhållande, att Riksdagen en gång beslutit att hos Kongl. Maj:t begära en sådan här arbetsstatistik, bör binda t. ex. dem, som vid det tillfället voro mot ett sådant riksdagsbeslut. Men för min del får jag säga, att, äfven om ett beslut blifvit Riksdagens, i hvilket jag icke deltagit, utan som jag satt mig emot med all kraft, jag likväl alltid ansett det vara riktigast att sedermera lojalt underordna mig det beslut, som mot min vilja fattats af Riksdagen. Jag kan i detta fall hänvisa på t. ex. beslutet om byggande på Helgeandsholmen, i fråga hvarom jag för min del på det ifrigaste motsatt mig det beslut Riksdagen fattade, men icke desto mindre, sedan beslutet en gång blifvit fattadt, ansett min pligt bjuda, att jag icke hjälpte till att rifva upp det. Jag kan säga ungefär detsamma angående det beslut, som under ertima riksdagen år 1892 fattades mot min vilja, att jag anser pligten bjuda, att man också respekterar det beslutet och icke på något sätt söker rifva upp eller lägga hinder i vägen för tillämpningen af detsamma.

Ur denna synpunkt alltså anser jag, att det vore bäst, att, äfven om man icke anser beslutet år 1893 om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående arbetsstatistik lyckligt, man åtminstone så pass mycket modererar sin åsigt, att något försök på detta arbetsfält må få göras. Hvad som här från utskottets sida framstälts, är ju ingenting annat, än att försök skall anställas, på grund hvaraf man sedermera skall kunna bedöma, huruvida en praktisk arbetsstatistik verkligen är utförbar med måttliga kostnader eller ej. Detta är *nu* deremot någonting, i afseende hvarå ingen kan säga, om det är fallet. Man måste experimentera och försöka, huru det tager sig ut att t. ex. välja en näring och de viktigare detaljerna rörande arbetsförhållandena inom denna näring och omsätta detta i ett statistiskt material. Först sedan det är gjort, kan man som sagdt bedöma, huruvida det är skäl

i att fortsätta ytterligare med denna statistik på det eller det sättet, eller om den bör utvecklas eller helt och hållet upphöra.

Jag kan således icke finna, att det är fullt riktigt från Riksdagens sida, när man har begärt att något skall göras, att klippa af möjligheten att sätta detta i verket. Man bör åtminstone göra så pass mycket, som af utskottet här föreslagits. Och allra minst kan jag fatta det yttrande, som fälts, att man lika gerna kunde taga Kongl. Maj:ts förslag som det af utskottet framlagda, emedan, som yttrandet föll sig, det skulle gälla 27,000 kronor för arbetsstatistik enligt Kongl. Maj:ts förslag och här åter siffran vore 10,000 och skilnaden der ej vore så stor, men deremot efter talarens förmenande enligt Kongl. Maj:ts förslag en gifven begränsning skulle blifva fastslagen, som sedermera icke skulle kunna utvidgas. I detta afseende får jag säga, att det enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva icke allenast dessa 27,000 kronor, utan ytterligare ett belopp af 14,000 kronor, som skall läggas till det förra. När man vill göra sig reda för den synliga bruttokostnaden, blir den alltså 41,000 i ena fallet och i det andra 10,000, och i valet mellan dessa två siffror synes det mig, att framför allt den icke bör vara villrådlig, som tycker att alltsammans helst borde afslås, utan taga den billigaste och minsta siffran.

Det nämndes också, att arbetarnes ställning förbättras steg för steg. Det tror äfven jag, och det är kanske mycket osannolikt, att, när en gång detta material blir bearbetadt och tillgängligt, man specieit just på basen af det kan i lagstiftningsväg i ena eller andra formen göra något i afseende å arbetarnes ekonomiska ställning. Det är alldeles icke säkert, att det blir resultatet. Men det fins åtskilliga andra områden, med afseende å hvilka jag tror, att det är af vigt för hvar och en att hafva till hands en sådan der jemförelse, om t. ex. vissa yrkens inkomstförhållanden, när man har att bedöma dermed sammanhängande frågor inom Riksdagen. Att i det fallet vara nöjd med uppgifter, som arbetarne sjelfva kunna hafva att meddela, tror jag är temligen vanskligt och farligt; ty det kan man vara fullt förvissad om, att, för den händelse en yrkesgrupp af en eller annau art skulle för något sitt ekonomiska intresse inom Riksdagen komma in med ett statistiskt material öfver, huru dess förhållanden äro i afseende å inkomster och lefnadskostnader, dessa uppgifter åtminstone icke skulle komma att visa sig allt för gynnsamma för arbetarne. Den fara ligger nog nära till hands, att de söka drifva upp lefnadskostnaderna i högsta grad i dessa sina egna uppgifter och möjligen förringa åtskilliga indirekta inkomster, allt i syfte att visa en ogynnsam ställning för det fack, de tillhöra. Och jag tror, att åtskilliga af kammarens ledamöter — icke alla, men ganska många antagligen — hafva i antydda afseendet nu i år fått ett material sig tillsäudt, på grund hvaraf man kan

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

finna, att det är godt, om man har mera pålitliga och opartiska uppgifter till hands, än hvad som från ett i en viss frågas lösning intresserad yrke kan lemnas. Jag syftar med detta på åtskilliga utredningar rörande postvaktbetjentes ställning och förhållandena inom deras yrke, deruti de beräknat sina lefnadskostnader i olika afseenden. Det kan hända, att dessa beräkningar i ett eller annat afseende icke äro särdeles pålitliga, utan, om de skulle opartiskt nagelfaras och skärskådas, nog skulle i vissa fall förete en annan siffra, än de göra. Men om nu man tänker på, att vi hafva en sådan fråga som t. ex. den om aflöningsförhållandena för en stor corps, postvaktmästarne, att framdeles behandla inom Riksdagen, tror jag, att man måste medgifva, att det skulle vara af ganska mycket värde, om vi vid ett sådant tillfälle hade tillgängliga uppgifter om, huru i genomsnitt likstälde arbetares förhållanden vore i ena och andra yrket, för att på grund deraf kunna bedöma, huru dessa vaktmästare, jemförda med det stora antalet fria arbetare i näringarna, vore mycket sämre lottade än dessa. Ty just en sådan utgångspunkt bör det väl egentligen vara, på grund af hvilken man skall bedöma, huruvida en aflöning är tillräcklig eller knapp och bör förbättras. Men när man saknar möjlighet till jemförelse med den stora massan af arbetare, med hvilka jag vill likställa postvaktmästarne, står man alltid mer eller mindre redlös och kan icke anställa jemförelse annat än med likställda personer i något annat statens verk — icke med den stora massan af arbetare. Denna detalj synes mig visa, att, om man får till stånd en statistik, som tager upp det väsentliga af arbetarnes ekonomiska ställning, man vid skilda tillfällen skall hafva väsentligt gagn af att ega tillgång till en sådan statistik.

Det är ju naturligt för den, som läst utskottets betänkande, att utskottet för sin del icke ansett, att hela den serie af omnämnda områden, som den kongl. propositionen företer, är af den vikt och betydelse, att alla områdena böra bearbetas. Några af dem kanske behöfvas för att komplettera det egentligen mera viktiga, som måste vara aflöningsförhållandena, arbetstid och dylikt. Men en hel del, tror jag, är af beskaffenhet att aldrig böra komma under närmare bearbetning i en sådan statistik. Ty om man skall gå till väga så omfattande, som allt detta gifver vid handen, torde man kunna på förhand profetera, att man kommer att drunkna i den hög af undersökningar och material, som deraf skulle uppstå. Utskottet har sökt begränsa detta genom de ord, som lagts till, att arbetsplanen skulle granskas med särskild hänsyn till, hvilka områden, som här i första hand böra komma i fråga. Och det tror jag också skall vara tillräcklig vägledning för, att man skall gripa sig an med endast det, som är af väsentlig vikt och som är praktiskt utförbart, och låta åtskilliga af de saker, som i den kongl. propositionen beröras, blifva föremål för privat under-

sökning af dem, som vilja verkställa sådan, men icke alls låta dem komma med i den normala fackarbetsundersökningen.

För min del får jag säga, att jag nästan skulle beklaga, om kammaren icke skulle vilja lemna sitt bifall till ett så litet omfattande förslag, som detta utskottsbetänkande innehåller.

Det skulle kunna uppfattas, som om kammaren icke ville stå vid sitt ord, när den en gång beslutat, att en sådan arbetsstatistik skulle utföras, utan ångra sig, så snart frågan förekommer till behandling igen. Detta skulle knappast väcka något förtroende i landet för kammarens förutseende blick och omdöme, när den går att fatta sina beslut. Redan denna omständighet tycker jag borde hafva någon betydelse i afseende på det votum, som kammaren här har att afgifva. Af hvad jag i korthet anført är det klart, att jag, som under frågans behandling i utskottet varit med om dess sammanjemkningsförslag, som jag tror vara ganska lyckligt hopkommet, också nu skall be att få yrka bifall till detsamma.

Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Larsson* i Berga, *Näslund*, *Lasse Jönsson*, *Schödén*, *Odhner*, *Hansson* i Solberga, *Holm*, *Truedsson*, *Svensson* i Olseröd, *Norberg* och *Svensson* från Karlskrona.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Den Kongl. Maj:ts proposition, som det nu gäller, har egentligen till syfte att vinna tvenne särskilda ändamål: det ena att få åtskilliga förbättringar genomförda i den näringsstatistik, vi ega, och det andra att man här i landet, liksom man redan gjort i de flesta större kulturländer, skulle erhålla medel till påbörjande af statistiska undersökningar rörande de arbetande klassernas ställning och förhållanden.

Hvad den första frågan, den om *näringsstatistiken*, beträffar, så, ehuru den under de senare åren, efter hvad jag hoppas, för hvar och en framgår af det till statsverkspropositionen fogade protokollet, undergått betydliga förbättringar, lider likväl den del af denna statistik, som benämnes fabriksstatistiken, ännu af väsentliga brister och dessa af den beskaffenhet, att de icke alienast direkt inverka på fabriksstatistiken, utan äfven i viss mån återverka på nyttan af vissa delar af den öfriga officiella statistiken, såsom rörande utrikeshandeln och bergshandteringen. Såsom vår fabriksstatistik för närvarande bearbetas, är den första egentliga granskningen af primäruppgifterna, som lemnas af tillverkarne, icke förlagd till en enda myndighet, utan den första bearbetningen af detta material sker i orterna. Kronofogdarne få sig från kommerskollegium tillskickade blanketter, för att å dem få uppgifter ifyllda från de fabriker, som finnas inom deras tjenstgöringsområden; derefter uppgöra kronofogdarne sammandrag af de ifyllda blanketterna, hvarefter dessa sammandrag insändas till Konungens

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.
(Forts.)*

befallningshafvande, som upprättar summariskt sammandrag af de förteckningar, som inkommit från kronofogdarne, hvilka sammandrag insändas till kommerskollegium. Sålunda erhåller kommerskollegium slutligen för hvarje län, hvad landsbygden beträffar, endast summariska uppgifter om att inom länet fianes på landet exempelvis så och så många trikåfabriker, så och så många ullspinnerier o. s. v. med sammanlagdt de och de tillverkningssummorna. Under sådana förhållanden är det naturligtvis för kommerskollegium ytterst svårt att utaf detta materials innehåll kunna bilda sig någon bestämd föreställning, huruvida vid sammandragens upprättande äro följda enahanda grunder inom de särskilda länen och än mer, huruvida så skett inom alla fögderierna. Och ett faktum är, att de uppgifter, som inkomma till kollegium, ofta icke öfverensstämman med hvad kollegiet på grund af andra kända förhållanden kan hafva anledning antaga vara det rätta. Men att då från kommerskollegii sida kunna få reda på, hvori felet egentligen består, är förenadt med de största svårigheter. Härför skulle egentligen behöfvas, att primäruppgifterna infordrades till kollegiet och der underkastades en ny och fullständig behandling. Detta visar emellertid, att det första underlaget för fabriksstatistiken med nuvarande anordningar blir otillförlitligt, och detta återverkar naturligtvis sedan på den följande bearbetningen. I afseende på städerna, der uppgifterna insamlas af magistraterna, gälla i hufvudsak enahanda anmärkningar. Nu påpekade brist har man tänkt sig få afbjelpt derigenom, att alla primäruppgifter — de ursprungliga — skulle gå in till kommerskollegium och der bearbetas. För närvarande utgör primäruppgifternas antal ungefär 4,000. Hela denna mängd uppgifter skulle öfverlemnas till kommerskollegium och der behandlas. Att noga undersöka hvarje sådan primäruppgift torde kunna antagas draga en tid af ungefär en half timme i medeltal, och det blir sålunda ett icke ringa besvär att undersöka allesammans.

Dessutom lider fabriksstatistiken af ett annat fel, nemligen att den icke är tillräckligt omfattande. Ännu är det en mängd industrier, som icke finnas upptagna i densamma, bland annat en så vigtig näring som sågverksindustrien; icke heller qvarnindustrien, och större delen af vår stenindustri finnes ej heller behandlad i fabriksstatistiken. Men hvarför göra de icke det? Jo, därför att kommerskollegium icke haft till sitt förfogande sådana arbetskrafter, att kollegiet kunnat våga sig in på dessa arbetsfält. Om man skulle taga med alla dessa näringar och de öfriga, som böra hänföras till fabriksindustrien, så skulle primäruppgifternas antal, i stället för att nu utgöra 4,000, stiga till en siffra af omkring 6,500.

Äfven en annan brist vidlåder fabriksstatistiken, nemligen sjelfva det sätt, hvarpå den är uppstald. Sådan dess uppställning nu är, redovisas fabrikena af det ena eller det andra slaget, t. ex.

kemiskt-tekniska fabriker, allenast med det och det tillverkningsvärdet. Men hvem kan säga t. ex. hvad en kemiskt-teknisk fabrik tillverkar? *En* fabrik tillverkar tvål, en annan ljus, en tredje något annat. Derfor vore det af vigt att få fabriksstatistiken så uppställd, att den fördelades i grupper efter tillverkningsartiklarnes beskaffenhet. I vår berättelse öfver utrikeshandeln äro varorna fördelade i grupper eller varuslag. Kunde man nu komma derhän, att fabriksstatistiken uppställdes på samma sätt, så skulle man naturligtvis få en temligen klar bild af hvad vår fabriksindustri åstadkommer och af dess förhållande till import och export. Om man vill hafva reda på — för att taga ett exempel, som jag nyss nämnde — huru mycket tvål som importeras, har man att gå till berättelsen öfver utrikeshandeln och finner deri upplysning härom; vill man få reda på, om någon export af tvål förekommer, har man också att hänvända sig till samma berättelse. Men deremot kan man icke ur den officiella statistiken få upplysning om huru mycket af denna vara tillverkas i riket. Hvar och en, som vill gifva sig in på ett fabriksföretag här i landet, lider i större eller mindre mån af svårigheten att verkligen kunna få reda på den fabrikation af enahanda art, som redan bedrivs inom landet, och sålunda också att lära känna sannolikheten för, i hvilket omfång fabrikationen kan med utsigt till framgång inom landet af honom planläggas. Men fabriksstatistiken, uppställd efter varugrupper, kräver ganska stort arbete. Kunde man emellertid i afseende på fabriksstatistiken få en dylik gruppindelning genomförd, skulle vi kunna hafva möjlighet att på ett slående sätt göra jemförelser mellan export och import samt vår fabrikation af de särskilda varuslagen.

Slutligen lider fabriksstatistiken af ännu en brist, som är beroende derpå, att arbetskrafterna äro för svaga, och det är den, att man icke kan i tillbörlig tid få denna berättelse utarbetad. Med de arbetskrafter, som intill 1895 års vår i kommerskollegium förefunnos, drog denna statistiska utarbetning icke mindre tid än 13 månader. Till följd deraf har berättelsens utgifvande år för år måst framskjutas, så att den sista berättelsen, den af år 1893, icke kunde utgifvas förr än i juli 1895. Derigenom har den naturligtvis förlorat en stor del af den aktuella betydelse, som den eljest kunde hafva. Denna sista brist har Kongl. Maj:t sökt provisoriskt afhjelpa genom att anslå särskilda medel till aflönande af en amanuens. Men detta har naturligtvis skett endast under den förutsättning, att Kongl. Maj:t skulle sedermera hos Riksdagen göra framställning om anslag för ett sådant ändamål; det är således en helt och hållet provisorisk åtgärd, och hvilken Kongl. Maj:t icke gerna kan, utan uttryckligt medgifvande af Riksdagen, år efter år företaga.

Alla de brister i fabriksstatistiken jag nu påpekat göra, att de petita, som af Kongl. Maj:t framställas i afseende på närings-

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget
till kommers-
kollegium.*

(Forts.)

statistiken, icke borde kunna röna något motstånd. Också är jag utskottet tacksam för att utskottet behjertat ifrågavarande förhållanden. Utskottet har visserligen uppfört beloppet på extra stat, men det tror jag icke hafva någon egentlig betydelse, ty snart nog kommer att visa sig behofvet och nyttan af detta anslag, så att, äfven om anslaget till någon tid skulle blifva stående på extra stat, det dock icke lärer kunna komma i fråga att underkänna detsammias behöflighet.

Detta rörande det ena syftet med förevarande proposition, i afseende hvarå man har en alldeles bestämd erfarenhet att stödja sig vid.

Det andra ändamålet, som beröres i Kongl. Maj:ts proposition, är, kan jag säga, i första rummet väckt på tal af Riksdagen genom dess skrifvelse om att Kongl. Maj:t skulle framlägga en utredning rörande åstadkommandet af en *arbetsstatistik*. Det är således inom riksdagen, som initiativet dertill har tagits, men Kongl. Maj:t har kunnat så mycket mer taga hänsyn till hvad Riksdagen härutinnan ifrågasatt, som för Kongl. Maj:t många gånger känts behofvet af en statistik i ett afseende sådant som detta. I afseende å vissa åtgärder, som på senare åren ifrågakommit rörande arbetareförhållandena i vårt land, har man känt svårigheten af att vara i saknad af några siffror eller bestämda utredningar att stödja sig vid. När t. ex. det varit fråga om pensionsförhållanden och om arbetareförsäkring, så hade det naturligtvis varit af allra största intresse att hafva haft tillgång till en god arbetsstatistik. Inom skatteväsendet är af stor vikt att kunna utreda, hvilket belopp lämpligen bör bestämmas såsom existensminimum. Dessutom förekommer många gånger, att man i tidningsartiklar eller i tidskrifter läser eller eljest får höra uppgifter om arbetarnas förhållanden stundom ytterst vanställda, ofta åtminstone icke byggda på nog omdöme i dylika frågor. Sådana uppgifter väcka emellertid ej sällan oro i samhället, och materialier att kunna vederlägga dessa påståenden saknas. Finge man en sådan arbetsstatistik, som nu är ifrågasatt, så skulle man väl vid sådana tillfällen, då samhället kan uppröras af berättelser om det ena eller andra förhållandet, genom personer, som vore vana vid sådana statistiska undersökningar, som här äro i fråga, kunna på ort och ställe eller genom korrespondens eller dylikt skaffa sig visshet om rätta sammanhanget. Och det är väl af största intresse för samhället att på det viset kunna skaffa sig exakta upplysningar; det kan icke vara annat än fördelaktigt för alla parter, arbetare, arbetsgifvare och samhället.

Det är nu endast några få synpunkter, som jag kunnat beröra utan att blifva allt för lång i mitt anförande. Allt detta, jag nu anført, gör emellertid att Kongl. Maj:t är, liksom Riksdagen år 1893 synes hafva varit, af den åsigt att *något* bör göras i saken. Hvad som emellertid skall göras, är mycket svårt att

såga, och hur långt man i början skall gå, är mycket kinkigt att bestämma. Kongl. Maj:t har nu kommit med ett förslag, deri Kongl. Maj:t visserligen sökt begränsa saken till måttliga dimensioner; men det kan ju likväl hända, att man icke redan nu bör taga så stort steg som föreslagits. Och då ingen inom utskottet biträdt eller förordat hvad Kongl. Maj:t föreslagit, så vill jag för min del icke söka drifva på detta förslag, men skulle deremot anse det ganska fördelaktigt såsom en *början* på detta område, om åtminstone utskottets förslag vunne Riksdagens bifall. Jag ber därför, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *N. Hansson* i Berga under 10 dagar fr. o. m. den 4 instundande mars,

herr *A. Swartling* under 2 dagar fr. o. m. den 28 dennes,

och herr *A. W. Styrlander* fr. o. m. den 9 t. o. m. den 28 dennes.

§ 5.

Till bordläggning anmälades

statsutskottets memorial:

n:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och

n:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckt förslag om beviljande af ersättning till länsmannen *N. M. H. Sunding* för mistad åklagareandel i förbrutet gods; samt

bankoutskottets memorial n:o 5, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 8,26 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.